

Európska únia
Európsky sociálny fond

Analytický rámec pre plánovanie a hodnotenie projektov verejnej participácie

Prof. PhDr. Jana Plichtová, PhD., Mgr. Anna Šestáková, PhD.

Základné usporiadanie kategórií:

- triediť podľa toho, kto je za čo zodpovedný
  - aktéri: verejná správa, MVO, širšia verejnosť
1. Manažment participatívnych projektov.
  2. Demokraticko-normatívne kritériá.

1. Manažment participatívnych projektov

- ▶ Príprava verejnej participácie
- ▶ Transparentnosť, zrozumiteľnosť a nezávislosť participácie verejnosti
- ▶ Kontext - podmienky a okolnosti verejnej participácie
- ▶ Zdroje
- ▶ Rozhodnutie / výsledky
- ▶ Implementácia a udržateľnosť
- ▶ Hodnotenie

2. Demokraticko-normatívne kritériá

- ▶ Inklúzia - dostupnosť
- ▶ Reprezentatívnosť
- ▶ Psychický komfort (prijatie)
- ▶ Rovnosť, spravodlivosť
- ▶ Zvažovanie
- ▶ Rovnosť účastníkov na rozhodovaní (zahrnutie / inklúzia a racionalita)

Kto je za čo zodpovedný:

- rozdelenie podľa toho, čo bude sledovať monitorovací tím, čo si majú postrážiť VS a mimovládky a čo bude analyzovať a hodnotiť analytický tím.

Návrh:

1. Manažment

- ▶ Príprava verejnej participácie - **monitorovací tím**
- ▶ Transparentnosť, zrozumiteľnosť a nezávislosť participácie verejnosti - **monitorovací a analyt. tím**
- ▶ Kontext - podmienky a okolnosti verejnej participácie - **monitorovací tím**
- ▶ Zdroje - **monitorovací tím**
- ▶ Rozhodnutie / výsledky - **monitorovací a analytický tím**
- ▶ Implementácia a udržateľnosť - **monitorovací tím**
- ▶ Hodnotenie - **monitorovací a analytický tím**

2. Demokratické kritériá

- ▶ Inklúzia - dostupnosť - **monitorovací tím + MVO + analytický tím**
- ▶ Reprezentatívnosť - **monitorovací tím + MVO + analytický tím**
- ▶ Psychický komfort (priatie) - **monitorovací tím + MVO + analytický tím**
- ▶ Rovnosť, spravodlivosť - **monitorovací a analytický tím**
- ▶ Zvažovanie - **analytický tím**
- ▶ Rovnosť účastníkov na rozhodovaní (zahŕnutie / inklúzia a racionalita) - **analytický tím**

1. Manažment participatívnych procesov

Príprava verejnej participácie - **monitorovací tím**

- ▶ Vedia potenciálni participanti o existencii tohto projektu?
- ▶ Je výzva k verejnej participácii dostatočne prístupná všetkým skupinám občanov?
- ▶ Kto je zainteresovaná verejnosť? Je organizovaná v jednej alebo viacerých skupinách?
- ▶ Zdieľa verejnosť rovnaké ciele s realizátormi projektu?
- ▶ Sú k dispozícii informácie o tom, aké sú kompetencie participantov?
- ▶ Prebehla jasná komunikácia o rozsahu, v akom sa vklady občanov využijú?
- ▶ Je dostatočne jasne vysvetlené, ako bude využitý vklad občanov?
- ▶ Boli občania zapojení do riešenia problému hneď od začiatku, aj pri tvorbe agendy?
- ▶ Prebehla jasná komunikácia ohľadom cieľov a konceptu projektu?
- ▶ Prebehla jasná komunikácia o jednotlivých procesoch, o úlohe vlády / zamestnancov verejnej správy a o úlohách občanov?
- ▶ Pokúsili sa administrátori predísť falošným očakávaniam účastníkov?
- ▶ Dohodli sa participujúci a administrátori ohľadom toho, ako má prebiehať celý proces?
- ▶ Je zvolená metóda vhodná na dosiahnutie stanovených cieľov?

Vnímaná dôležitosť riešenia problému verejnosťou:

- ▶ - sú participanti presvedčení o užitočnosti opatrení? Podporujú ich?
- ▶ - podporujú ciele projektu všetci vykonávatelia rozhodnutí?
- ▶ - existujú nejaké nezmieriteľné konflikty záujmov?
- ▶ - sú vzťahy medzi odlišnými participantmi možné?
- ▶ Je daný problém vhodný pre participáciu občanov?
- ▶ Spustil sa projekt preto, že je to požiadavka z terénu?
- ▶ Majú participanti ošoh z implementácie politiky? Aký?
- ▶ Existujú prekážky efektívnej implementácie?
- ▶ Získali občania pocit, že sa majú starať sami o seba, aby sa nemusela starať vláda?
- ▶ Riešiteľnosť problému na danej úrovni:
  - závislosť resp. nezávislosť od riešenia iných problémov
  - jedna alebo viac alternatív riešenia, známe riešenie alebo treba riešenie hľadať.

Transparentnosť, zrozumiteľnosť a nezávislosť participácie verejnosti (Monitorovací a analytický tím)

- ▶ Je proces nastavený tak, aby všetci zúčastnení chápali, čo sa v ňom deje?
- ▶ Sú organizátori a facilitátori na sebe nezávislí?
- ▶ Sú ako nezávislí vnímaní aj zo strany verejnosti?
- ▶ Sú samotní zainteresovaní/dotknutí nezávislí od sponzorov?
- ▶ Sú všetky informácie otvorené a dostupné? (Ak nie, aké sú závažné dôvody proti?).
- ▶ Jasná komunikácia v prípade, ak niektoré informácie nemožno zverejniť.
- ▶ Pozornosť treba venovať aj tomu, kto je poskytovateľom informácií, kto ich má pod kontrolou a nakoľko sú dôveryhodné a nezávislé.

Kontext - podmienky a okolnosti verejnej participácie - **Monitorovací tím**

- lokálne kultúrne a sociálne normy?
- fyzické prostredie, geografickú lokalitu?
- legislatívny rámec?
- minulé udalosti (napr. história spolupráce)
- postoje zainteresovaných k verejnej participácii?
- potenciálne konflikty a koalície?
- záujem o projekt?
- prístup k zdrojom?
- politický vplyv, moc, rozsah vplyvu
- stupeň, do akého je pre zainteresovaných problém nástojčivý,
- do akého je ich záujem legitímny?

Monitorovací tím

- ▶ Stupeň zapojenia, ktorý je priznaný jednotlivým zainteresovaným v jednotlivých fázach procesu
- ▶ Kto rozhoduje o šírke ich mandátu.
- ▶ Zapojenie politikov - miera politickej podpory projektu.
- ▶ Ústretovosť politikov voči otvorenej a stimulujúcej verejnej participácii.
- ▶ Ochota politikov vzdať sa rozhodujúceho vplyvu v rozličných štádiách rozhodovacieho procesu (t.j. ponechať priestor pre vplyv iných aktérov).
- ▶ Miestna participatívna kultúra.
- ▶ Autonómia verejnosti vs. nekritická poslušnosť voči autoritám.
- ▶ Majú participanti priestor na vlastné uvažovanie?
- ▶ Nakoľko politici ponechávajú občanom autonómiu?
- ▶ Keď sú občania iniciátormi, preberajú zamestnanci verejnej správy iniciatívy občanov?
- ▶ Alebo ponechávajú iniciatívu občanov v ich réžii.
- ▶ Podpora zo strany zástupcov obce (finančná, priestor na stretávanie sa...)?
- ▶ Kto dohliada na implementáciou zo strany obce /mesta?

Zdroje - **Monitorovací tím**

- ▶ **Finančné zdroje** - Je k dispozícii dostatok finančných prostriedkov / technická asistancia a pod.?
- ▶ **Časové** - Je k dispozícii dostatok času?
- ▶ **Ľudské** - Je administratíva kompetentná, má dostatok zamestnancov? Má prístup k odborníkom, svedkom, analytikom?
- ▶ V procese sa podporuje efektívne vodcovstvo, ktoré môže existovať vo forme
  - ľudí s formálnou autoritou (organizátori, sponzori..)
  - neformálnych lídrov, ktorých autorita je založená na kompetenciách, pozícii v komunite a pod.
  - facilitátorov, na ktorých sa kladie požiadavka neutrality.
- ▶ Je možné kompenzovať nedostatok zdrojov dobrovoľníckou prácou?
- ▶ **Iné verejné zdroje** - sociálny kapitál. Sú k dispozícii aj iné zdroje?
- ▶ **Informačné** - majú všetci účastníci rovnaký prístup k informáciám?
- ▶ Administrátori sú schopní na požiadanie zabezpečiť viac informácií.
- ▶ Je k dispozícii vedecké a odborné poznanie?
- ▶ Sú v procese využité poznatky miestnych obyvateľov (tzv. lokálne alebo laické poznanie)?

Rozhodnutie (výsledky rozhodovania) - Monitorovací a analytický tím

- ▶ Existuje komunikácia o výsledkoch, ktoré projekt dosiahol v priebehu alebo po skončení?
- ▶ Boli participanti zahrnutí do tvorby politiky?
- ▶ Boli ciele projektu jasné a konzistentné?
- ▶ Boli ciele implementované a sledované?
- ▶ Bol pomer nákladov a výsledkov priaznivý, hospodárny (cost-effectiveness)?

Implementácia a udržateľnosť - Monitorovací tím

- ▶ Existuje plán, ktorý zaručí, že výsledky sa budú implementovať?
- ▶ Prevzali organizátori zodpovednosť za implementáciu?
- ▶ Bola úspešná?
- ▶ Bola neúspešná? (Dôvody).
- ▶ Dohliadajú na implementáciu vhodní/správni ľudia?
- ▶ Sú schopnosti a zahrnutie participantov dostatočné?
- ▶ Spolupracujú participanti v implementačnej fáze alebo konajú proti nej?
- ▶ Je kooperácia na projekte súčasťou zodpovednosti zamestnanca verejnej správy?
- ▶ Je dostatočne jasno v otázke, aký je rozsah povinností a kvalifikácie vykonávateľov?
- ▶ Kto prevezme iniciatívu po ukončení projektu?
- ▶ Bude rozpočet stačiť na udržanie výsledkov?
- ▶ Ako sa podarilo udržať záujem a angažovanie občanov?
- ▶ Ak sa nepodarilo udržať záujem a angažovanie občanov, kde bol problém?
- ▶ Aké štrukturálne zdroje sú k dispozícii na sledovanie projektu po jeho skončení?

Hodnotenie - Monitorovací a analytický tým

- ▶ Ako vnímajú účastníci pomer vynaloženej snahy a dosiahnutých výsledkov?
- ▶ Došlo k osvojeniu si schopnosti zúčastnených produktívne participovať a spolupracovať?
- ▶ Naučili sa participanti riešiť problémy, zvládať konflikty, efektívne komunikovať?
- ▶ Zlepšili sa vedomosti participujúcich?
- ▶ Prispel participatívny proces k budovaniu dôvery medzi jednotlivými účastníkmi, medzi verejnosťou a predstaviteľmi verejnej správy?
- ▶ Došlo v priebehu procesu k zhoršeniu už existujúcich konfliktov alebo k vzniku nových?
- ▶ Viedol proces k progresu ohľadom záležitosti, ktorá bola jeho predmetom.
- ▶ Sú účastníci spokojní s priebehom procesu?
- ▶ Sú účastníci spokojní s prístupom administrátorov?
- ▶ Sú účastníci spokojní s kvalitou prijatých rozhodnutí?
- ▶ Komunikovali sa širšej verejnosti tie rozhodnutia, ktoré sa prijali participatívnym spôsobom?
- ▶ Mali participanti kontrolu nad tým, aby ich pozície a návrhy boli správne verejnosti prezentované?
- ▶ Podlieha proces participácie preskúmaniu nezávislými odborníkmi?
- ▶ Celý proces sa v rámci dostupných možností dokumentuje.
- ▶ Vo výskume majú priestor perspektívy jednotlivých účastníkov.
- ▶ Výskum participatívnych procesov využíva dostupné vedecké poznanie.
- ▶ Výskumníci overujú informácie z viacerých zdrojov, aby sa uistili, že sú správne.
- ▶ Špeciálnu pozornosť venujú prípadným nezrovnalostiam alebo problémom.

Demokratické štandardy

Inklúzia - dostupnosť (monitorovací tím + MVO + analytický tím)

- ▶ Administrátori majú identifikovať a osloviť všetky zainteresované strany, aby sa zúčastnili procesu.
- ▶ Je dôležité, aby slabší zainteresovaní neboli vylúčení, marginalizovaní alebo diskriminovaní.
- ▶ Stretnutia sa majú konať v takom čase, aby nikoho z účasti nevyklúčovali; ak nie je možné vyhovieť všetkým, čas stretnutí sa mení.
- ▶ Administrátori majú poskytnúť primeranú asistenciu tým, ktorí by sa inak nemohli zúčastniť (napr. hrať cestovné náklady, zabezpečiť starostlivosť o deti a pod.).

Reprezentatívnosť: (monitorovací tím + MVO + analytický tím)

- ▶ Mala by byť zastúpená celá škála pozícií a názorov, prinajmenšom všetci tí, ktorých sa problematika týka, na ktorých bude mať dané politické rozhodnutie dopad. Administrátori pri oslovovaní dotknutých využívajú širokú škálu dostupných prostriedkov.
- ▶ Dôležitá je diverzita participujúcich z hľadiska etnicity, veku, rodu, vzdelania,....
- ▶ Dôležité je osloviť mienkotvorné osobnosti, vodcov v rámci komún, miestnych aktivistov...

Psychický komfort (priatie): (monitorovací tím + MVO + analytický tím)

- ▶ Cítia sa účastníci v priebehu stretnutí v rámci možností príjemne a bezpečne?
- ▶ Organizátori venujú pozornosť aj fyzickému usporiadaniu miestností (napr. rozsadenie účastníkov a pod.)

Monitorovací tím, MVO a analytický tím

Rovnosť, spravodlivosť

- ▶ Diskutuje sa aj o hodnotách, ktoré podmieňujú jednotlivé pozície?
- ▶ Má každý rovnakú šancu vyjadriť sa?
- ▶ Je facilitátor skúsený a nestranný?
- ▶ Je kvalita argumentov dôležitejšia ako sociálna pozícia hovoriaceho?
- ▶ Používa sa jazyk, ktorý je zrozumiteľný a prispôsobený všetkým účastníkom? Rozumejú všetci zúčastnení tomu, o čom je reč?
- ▶ Je v centre záujmu dobro celku? Prevažujú len individuálne záujmy?

Zvažovanie - Analytický tím

- ▶ Existuje priestor na riešenie konfliktov a diskusiu (časový aj fyzický)?
- ▶ Umožňujú situácia a podmienky, aby sa účastníci vzájomne počúvali a spoločne uvažovali?
- ▶ Došlo k nadviazaniu vzťahov, ktoré umožňujú konštruktívnu spoluprácu medzi zainteresovanými?
- ▶ Je proces zameraný na budovanie dôvery medzi jednotlivými účastníkmi?
- ▶ Podporuje proces otvorenú komunikáciu, v ktorej sa vyjasňujú záujmy a hodnoty jednotlivých strán?
- ▶ Podporuje sa učenie a kompetencia participujúcich rozumieť novým informáciám a komplexným problémom?
- ▶ Podporujú sa konštruktívne interakcie?
- ▶ Je komunikácia vedená s rešpektom voči odlišným skupinám, ich hodnotovej orientácii, záujmom a potrebám,
- ▶ Je komunikácia vecná, na problém orientovaná?

- ▶ Je komunikácia osobne zameraná s úmyslom dehonestovať, spochybnit'.
- ▶ Je komunikácia vedená intenciou porozumieť záujmom iných?
- ▶ Presadzuje komunikácia len vlastné záujmy?
- ▶ Je komunikácia dialogická? (berie do úvahy perspektívu druhých)
- ▶ Je komunikácia monologická, zameraná na vlastnú perspektívu?
- ▶ Je komunikácia založená na rovnosti?
- ▶ Je komunikácia založená na reciprocite a úcte?
- ▶ Je komunikácia vedená z nadradenej pozície?
- ▶ Nie sú len niektorí participanti brani vážne?
- ▶ Sú niektorí participanti stále ticho?
- ▶ Spolupracujú rozliční participanti dostatočne?
- ▶ Vede komunikácia ku kooperácii?
- ▶ Vede komunikácia k súboju, ku konfrontácii?
- ▶ Zapájajú sa do komunikácie s verejnosťou miestni politici a authority?
- ▶ Sú jednotlivé prehovory jasné a zrozumiteľné?

Rovnosť účastníkov na rozhodovaní - **Analytický tím**

Zahrnutie - inklúzia

- ▶ Majú zainteresovaní aktéri aspoň minimálny stupeň rozhodovacej authority?
- ▶ Majú zainteresovaní aktéri moc ovplyvňovať proces a výsledky?
- ▶ Koľko priestoru dostali jednotlivé pozície / skupiny?
- ▶ Nedochoádza k prílišnému sústredeniu sa na jednu optiku/perspektívu?
- ▶ Kto má koľko priestoru a času na predstavenie argumentov?
- ▶ Ak sa nedospelo ku konsenzu, mali všetky strany rovnaký podiel na finálnom rozhodnutí?
- ▶ Reagujú predstavitelia verejnej správy v primeranom čase na otázky, požiadavky a návrhy?
- ▶ Sú návrhy participujúcich zohľadnené v konečnom rozhodnutí?
- ▶ Je jasné, akým spôsobom a ktoré odporúčania boli zohľadnené a ktoré nie?
- ▶ Dostali účastníci prijateľné zdôvodnenie, prečo práve ich návrhy neboli akceptované?

Racionalita

- ▶ Sú návrhy založené na evidencii?
- ▶ Sú návrhy podporené argumentmi?